

MĂSURILE DESTINATE COPIILOR ÎN CONFLICT CU LEGEA: LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA ȘI A ALTOR STATE

Gurev Dorina,
doctor în drept, lector universitar,
Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat din Moldova

Botnarenco Mihaela,
doctor în drept, lector universitar,
Facultatea de Drept,
Universitatea de Stat din Moldova

The *crescendo* diversification of juvenile delinquency regulations has led several states to adopt special legislation on the subject, as well as to set up specialized courts to examine cases for minors. This trend seems to justify doctrinal approaches to “a juvenile criminal law”. In the present scientific paper, a short incursion is made in the legislation of some states (France, Spain, Italy, Romania, Russian Federation) regarding the situation of children in conflict with the law, including being abused and the norms of material law in the field of Moldovan legislation. At the same time, the shortcomings of the local legal framework in this area are outlined and some proposals are made to improve it.

Keywords: minor in conflict with the law; criminal liability; the age of criminal liability; sanction threshold; measures.

Politica fiecărui stat *vis-a-vis* de tratamentul juridic al copiilor în conflict cu legea este determinată de modul de integrare a dreptului preventiv și cel repressiv, care se diferă de la stat la stat. De altfel, un alt aspect de diferențiere, nu mai puțin important, este stabilirea pragului de vârstă al răspunderii penale, aceasta deoarece, într-adevăr, „o vârstă poate ascunde altă vârstă: cu alte cuvinte vârsta oficială pentru responsabilitatea penală poate să nu fie cea mai mică vârstă la care copilul poate fi atras pentru comiterea unei infracțiuni în sistemul judiciar”[1].

Problematica pragurilor de vârstă pentru survenirea răspunderii penale a fost abordată la nivel internațional încă înainte de adoptarea la 20 noiem-

brie 1989 a Convenției ONU privind drepturile copilului. În particular, în Regulile standard minime ale Organizației Națiunilor Unite pentru administrarea justiției juvenile din 29 noiembrie 1985 (cunoscute și sub denumirea de Regulile de la Beijing), se arată *inter alia* că: „Limita răspunderii penale variază destul de mult după epoci și culturi. Atitudinea modernă constă în întrebarea dacă un copil poate suporta consecințele morale și psihologice ale răspunderii penale, adică dacă un copil, ținându-se cont de capacitatea sa de discernământ și de înțelegere, poate fi făcut responsabil de un comportament esențial antisocial. Dacă vârsta răspunderii penale este fixată prea jos sau dacă nu există deloc o vârstă – limită, atunci noțiunea nu mai are sens”.

Convenția privind drepturile copilului (ratificată de Republica Moldova la 12 decembrie 1990; în vigoare din 25 februarie 1993) la art.40 dispune că: „Statele vor stabili o vârstă minimă sub care copiii vor fi prezumați ca neavând capacitatea de a încălca legea penală”. Prin urmare, nici o cifră precisă nu este menționată în mod expres în Convenție. Totuși, Comitetul ONU pentru drepturile copilului propune ca vârsta răspunderii penale să nu fie inferioară celei de 12 ani. În mod special, Comitetul recomandă ca vârsta răspunderii penale să fie plasată de la 14 sau 16 ani [2].

Instrumentele internaționale amintite indică în privința necesității de a face distincția, în cazul minorilor, atât în privința măsurilor de răspundere penală, cât și a celor de sancțiune penală, conturând obiectivul de a plasa pe plan principal ideea de reabilitare a minorilor, înaintea ideii de retribuire a pedepsei. Potrivit acestora, la bază trebuie să stea principiul interesului superior sau al bunăstării copilului.

Deopotrivă, reglementările internaționale pertractează importanța măsurilor de intervenție *ante-delictum* și de dejuridicizare: primele constând în influențarea *ex ante* a factorilor criminogeni în vederea prevenirii delincvenței juvenile; cel de-a doilea fiind un mecanism substitutiv pentru procesul judiciar clasic care pretinde excluderea minorul din circuitul procedurilor penale. Bunăoară, necesitatea măsurilor non-privative de libertate este menționată în articolul 40 (4) din Convenția ONU, care solicită Statelor părți să dispună de „o întreagă gamă de dispoziții, precum și cele referitoare la îngrijire, orientare și supraveghere, la îndrumare, probațiune, la plasamentul familial, la programe de educație generală și profesională și la soluții alternative celor privind îngrijirea într-un cadru instituțional, pentru a asigura copiilor un tratament în interesul bunăstării lor și proporțional cu situația lor și cu infrațiunea săvârșită”. Atât scopul dejudiciarizării, cât și al sentințelor non-privative de libertate trebuie să fie reintegrarea copilului și oferirea posibilității copilului să joace un rol constructiv în societate.

Alte norme internaționale în materie își au sediul în: Regulile minime ale Națiunilor Unite pentru elaborarea măsurilor non-privative de libertate, adoptate prin Rezoluția 45/110 a Adunării Generale ONU din 14 decembrie 1990 (Regulile de la Tokyo); Regulile Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate, adoptate prin Rezoluția 45/113 din 14 decembrie 1990 (Regulile de la Havana); Principiile directorii ale Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile, adoptate prin Rezoluția 45/112 din 14 decembrie 1990 (Principiile sau Ghidul de la Riyadh); Regulile ONU privind tratamentul deținuților femei și impunerea măsurilor nonprivative de libertate delincvenților femei (Regulile de la Bangkok), adoptate prin Rezoluția Adunării Generale a ONU din 21 decembrie 2010 etc.

În *continuum*, vom face o incursiune în legislația internă a unor state străine privind tratamentul juridic al minorilor aflați în conflict cu legea.

În **Franta**, reglementări privind minorii infractori se regăsesc în Codul penal [3] și în Ordonanța nr.45-174 din 2 februarie 1945 privind minorii delincvenți [4]. La articolul 122-8 Cod penal francez se prevede: „Minorii care au discernământ răspund penal pentru crime, delictе sau contravenții, în condițiile prevăzute de o lege specială, care determină măsurile de protecție, asistență, supraveghere și educare ce pot fi aplicate unui minor. Această lege prevede sancțiunile educative care pot fi aplicate minorilor cu vârsta cuprinsă între 10 și 18 ani și pedepsele care pot fi aplicate minorilor cu vârsta cuprinsă între 13 și 18 ani, ținându-se cont de atenuarea responsabilității de care beneficiază în virtutea vârstei lor”. În lumina acestei prevederi, copilul sub vârsta de 13 ani nu poate fi supus unei pedepse, ci numai unei sancțiuni educaționale.

În Ordonanța nr.45-174/1945 privind minorii delincvenți este consacrată răspunderea penală relativă a minorilor care au împlinit 13 ani. *In concreto*, în articolul 2 al actului menționat se stabilește *inter alia*: „Tribunalul pentru minori și Curtea cu Juri pentru minori vor pronunța, după caz, măsuri de protecție, asistență, supraveghere și educație pentru minorii aflați în conflict cu legea. Cu toate acestea, atunci când circumstanțele și personalitatea minorilor o impun, aceștia pot aplica o sancțiune educativă pentru minorii cu vârsta cuprinsă între 10 și 18 ani sau pot aplica o pedeapsă pentru minorii cu vârsta cuprinsă între 13 și 18 ani, ținând seama de atenuarea răspunderii penale, în conformitate cu prevederile legii. În cel de-al doilea caz, dacă se va aplica amenda, munca în folosul comunității sau pedeapsa cu închisoarea (cu suspendare), suplimentar poate fi aplicată și o sancțiune educativă. Tribunalul pentru minori poate aplica minorului pedeapsa cu închisoarea, cu sau fără suspendarea executării, numai după ce a justificat temeinic alegerea acestei pedepse.

În privința minorului care a împlinit cel puțin 10 ani, Tribunalul pentru minori poate aplica una dintre următoarele măsuri educative (art.15-1 Ordonanța nr.45-174/1945): 1. Confiscarea unui obiect deținut sau aparținând minorului și care a servit în comiterea infracțiunii sau care este produsul acestuia; 2. Interdicția, pentru o perioadă de cel mult 1 an, de a se afla în locul sau locurile în care a fost săvârșită infracțiunea, cu excepția locurilor în care minorul își are reședința obișnuită; 3. Interdicția, pe o durată de cel mult 1 an, de a se întâlni cu victimele infracțiunii sau de a intra în contact cu acestea; 4. Interdicția, pentru o perioadă de cel mult 1 an, de a-i întâlni pe coautorii sau complicii la săvârșirea infracțiunii sau de a intra în contact cu aceștia; 5. Obligația de a acorda ajutor sau reparație victimei; 6. Obligația de a urma un curs de formare civică, cu o durată de cel mult 1 lună; 7. Plasarea pentru o perioadă de cel mult 3 luni, cu posibilitatea reînnoirii acesteia o singură dată, pentru cel mult 1 lună față de minorii cu vârsta cuprinsă între 10 și 13 ani, într-o instituție sau instituție de învățământ publică sau privată care să realizeze activități psihologice, educaționale și sociale privind faptele comise și care să fie situată în afara locului obișnuit de reședință; 8. Executarea de muncii școlare; 9. Avertismentul solemn; 10. Plasarea într-o școală cu facilități de internat pentru o perioadă de 1 an cu posibilitatea ca minorul să se întoarcă la familie în timpul weekend-urilor și a vacanțelor școlare; 11. Interdicția de a se deplasa pe drumul public între orele 23:00 și 06:00 fără a fi însoțit de unul dintre părinții săi sau de titularul autorității părintești, pentru o perioadă de cel mult 3 luni, cu posibilitatea reînnoirii acesteia o singură dată. 12. Obligația de a urma, pe o durată de cel mult 1 an a unui stagiu de formare civică.

Deopotrivă, în privința minorului care a împlinit 13 ani, Tribunalul pentru minori poate dispune una dintre următoarele măsuri educative (art.16 Ordonanța nr.45-174/1945): 1. Încredințarea minorului părinților, tutorei sau unei persoane de încredere; 2. Plasarea într-o instituție publică sau privată, de educare sau de formare profesională; 3. Plasarea într-o instituție medicală sau medical-educativă; 4. Plasarea într-o instituție publică de învățământ cu supraveghere sau de educație corectivă; 5. Avertisment solemn; 6. Măsura activității de zi (mesure d'activité de jour).

În condițiile Ordonanței nr.45-174/1945, minorului care a atins vârsta de 13 ani îi pot fi aplicate pedepse, dintre care: 1. Pedepse privative de libertate, cu condiția că pedeapsa privativă aplicată nu va depăși jumătatea pedepsei prevăzute de lege pentru acea infracțiune. Dacă pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea sau detențiunea pe viață, nu poate fi aplicată o pedeapsă cu închisoarea mai mare de 20 de ani (art.20-2). Dacă minorul a împlinit vârsta

de 16 ani, Tribunalul pentru minori și Curtea cu juri pentru minori pot, cu titlu excepțional, ținând seama de circumstanțe și de personalitatea minorului, poate să nu aplice dispozițiile alineatului precedent. În acest caz, pedeapsa aplicabilă unui minor cu vârsta între 16 și 18 ani poate fi de 30 de ani închisoare; 2. Pedepșa detenției la domiciliu sub supraveghere electronică; 3. Pedepșa amenzii, cu condiția că cuantumul acesteia nu va depăși suma de 7 500 de euro; 4. Pedepșa de a urma un stagiu (la peine de stage). Față de minorii cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani la momentul pronunțării deciziei, dacă la data săvârșirii infrațiunii aveau cel puțin 13 ani, pot fi aplicate prevederile Codului penal referitoare la munca în folosul comunității și suspendarea executării pedepsei cu stabilirea obligației de a efectua munca în folosul comunității. În acest caz, munca în folosul comunității trebuie adaptată la particularitățile minorului și trebuie să prezinte un caracter formator sau de natură să favorizeze reintegrarea socială a acestuia.

Împotriva minorului nu pot fi pronunțate următoarele pedepse: interdicția de a se afla pe teritoriul francez; zile-amendă; interzicerea drepturilor civice, civile și de familie; interzicerea de a exercita o funcție publică sau o activitate profesională ori socială; interdicția de ședere (interdiction de séjour); lichidarea; excluderea de la achizițiile publice; afixarea sau difuzarea sentinței.

În **Spania** minorilor li se aplică dispozițiile Codului penal [5] și ale Legii organice nr.5/2000 din 12 ianuarie 2000 care reglementează răspunderea penală a minorilor [6]. Așadar, potrivit art.19 din Codul penal spaniol „minorii sub vârsta de 18 ani nu vor fi răspunzători penal în temeiul prezentului cod. Atunci când un minor de vârsta respectivă comite o infrațiune, el va răspunde în conformitate cu prevederile legii care reglementează răspunderea penală a minorului”. Altfel, spus, articolul respectiv, stabilește vârsta răspunderii în condițiile Codului penal la 18 ani și impune reglementarea expresă a răspunderii penale a minorilor sub această vârstă într-o lege separată. Prin urmare, Legea nr.5/2000 devine incidentă în planul asigurării răspunderii persoanelor cu vârsta de peste 14 ani și sub 18 ani pentru săvârșirea de fapte clasificate drept infrațiuni sau contravenții în Codul penal sau în legile penale speciale.

Potrivit art.7 al Legii nr.5/2000, măsurile pe care judecătorii pentru juvenili le pot impune minorilor infractori, ordonate în funcție de restricționarea drepturilor pe care le implică, sunt următoarele: 1. Internarea în regim închis; 2. Internarea în regim semi-deschis; 3. Internarea în regim deschis; 4. Internarea terapeutică în regim închis, semi-deschis sau deschis; 5. Tratamentul medical; 6. Asistența într-un centru de zi; 7. Consemnarea (permanența) la sfârșit de

săptămână; 8. Libertatea sub supraveghere (Probațiune)¹. 9. Interdicția de a se apropia sau de a comunica cu victima sau cu rudele acesteia sau cu alte persoane; 10. Conviețuirea cu o altă persoană, familie sau grup educațional; 11. Munca în folosul comunității; 12. Desfășurarea sarcinilor socio-educative; 13. Avertismentul. 14. Privarea de permisul de conducere a ciclomotoarelor și autovehiculelor sau de dreptul de a o obține permise pentru vânătoare sau de portarmă; 15. Descalificare absolută.

Măsurile de internare constau în două perioade: prima va fi realizată în centrul corespunzător, a doua va fi efectuată sub un regim de libertate supravegheat (probațiune), în modalitatea aleasă de către judecător.

Se impune precizarea că, în condițiile legislației spaniole, măsura internării într-un regim închis poate fi aplicată numai atunci când: faptele comise de către minori sunt clasificate în Codul penal ori în legile penale speciale ca infracțiuni grave; faptele sunt clasificate ca infracțiuni mai puțin grave, dar la săvârșirea lor au fost utilizate violențe sau intimidări împotriva persoanelor ori s-a generat un risc grav pentru viața persoanelor sau integritatea lor fizică; faptele clasificate ca infracțiuni sunt comise de un grup sau minorul aparține sau acționează în interesul unei organizații sau asociații, chiar și de natură tranzitorie, care este dedicată realizării unor astfel de activități. Acțiunile sau inacțiunile din imprudență nu pot fi sancționate cu măsuri de internare într-un regim închis.

Articolul 3 din Legea spaniolă nr.5/2000, redirecționează infractorii minorii sub vârsta de 14 ani sub egida prevederilor Codului civil și ale Legii organice nr.1/1996 din 15 ianuarie privind protecția juridică a minorilor [7]. Potrivit prevederilor Legii nr.1/1996 minorii cu probleme de comportament pot fi internați în baza autorizației judiciare în centre de protecție speciale². Plasarea minorilor în aceste centre va fi efectuată exclusiv atunci când intervenția prin alte

---

¹ În acest caz, minorul supus măsurii este obligat să susțină interviurile stabilite în program cu profesionistul menționat și să respecte, după caz, regulile de conduită impuse de judecător, care pot fi una sau mai multe dintre următoarele: a. de a participa în mod regulat la un centru educațional, dacă minorul are vârsta școlară obligatorie și de a acredita prezența regulată în fața judecătorului sau de a justifica absențele, de câte ori este necesar; b. de a urma cursuri de formare, culturale, educaționale, profesionale, de muncă, educație sexuală, educație pentru șoferi sau alte programe similare; c. interdicția de a merge în anumite locuri, stabilimente sau spectacole; d. interdicția de a absenta de la locul de reședință fără autorizație judiciară prealabilă; e. obligația de a locui într-un anumit loc; f. obligația de a se prezenta personal în fața instanței pentru minori sau a unui profesionist desemnat, de a raporta activitățile desfășurate și de a le justifica; g. orice alte obligații pe care judecătorul, din oficiu sau la cererea Parchetului, le consideră adecvate pentru reintegrarea socială a persoanei condamnate, cu condiția ca acestea să nu încalce demnitatea persoanei.

² Centrele de protecție specială, supuse standardelor internaționale și controlului calității, sunt destinate plasării rezidențiale a minorilor aflați în custodia sau tutela Entității Publice ale Spaniei, diagnosticați cu probleme de comportament, care prezintă comportamente sociale perturbatoare sau recurente, ce încalcă normele sociale și drepturile terților.

măsurile de protecție nu este posibilă și va avea ca scop asigurarea minorului cu un cadru adecvat pentru educația sa, normalizarea comportamentului, reintegrarea sa în familie atunci când va fi posibilă și dezvoltarea liberă și armonioasă a personalității acestuia, într-un context structurat și cu programe specifice în cadrul unui proiect educațional.

În **Italia**, minorilor li se aplică dispozițiile Codului penal [8] și ale Codului de procedură penală pentru minori [9].

Vârsta răspunderii penale este stabilită de la 14 ani. Răspunderea penală a minorilor comportă un regim special, fiind necesar de a se stabili de fiecare dată existența factorului intelectual și a celui volitiv (*per a contrario*, în cazul infractorilor adulți prezența acestor factori se prezumă). Pedepsa în astfel de cazuri este diminuată. Dacă pedeapsa cu închisoarea este mai mică de 5 ani sau se aplică o pedeapsă pecuniară, nu mai pot fi dispuse pedepsele accesorii.

Examinarea cauzelor pentru minori ține de competența unei instanțe specializate – Tribunalul pentru minori care are competență atât în domeniul penal, cât și în cel civil și administrativ.

Codul penal și Codul de procedură penală pentru minori stabilesc măsurile de siguranță aplicabile minorilor: liberarea supravegheată (probațiunea) și reformarea judiciară (*riformatorio giudiziario*).

Trebuie subliniat faptul că legiuitorul italian a dedicat un spațiu amplu măsurilor de siguranță, cu intenția de a nu schimba aspectele substanțiale ale acestora față de cele aplicabile adulților, ci de a reforma aspectele executive, adaptându-le la nevoile educaționale ale minorului.

Măsurile de siguranță se aplică minorilor care nu sunt imputabili în temeiul art.97 și art.98 Cod penal (pentru că nu au împlinit vârsta de 14 ani sau pentru „incapacitatea de a înțelege și de a dori”, așa-numita imaturitate) autori ai infracțiunilor și condamnaților minori (art.36 Cod de procedură penală pentru minori).

Liberarea supravegheată (probațiunea) în cazul minorilor se efectuează în formele prevăzute la art.20 și 21 Cod de procedură penală pentru minori, iar măsura de reformare judiciară se aplică numai pentru infracțiunile prevăzute de art. 23 și se desfășoară sub formele specificate la art. 22 Cod de procedură penală.

Liberarea supravegheată este o măsură de siguranță personală, neprivativă de libertate, ce presupune instituirea mai multor restricții asupra libertății personale. Codul penal italian face distincția între cazurile în care măsura poate fi dispusă și acelea în care instituirea acesteia este obligatorie, fiind impusă doar verificarea concretă a pericolului social al subiectului. Durata minimă a măsurii este, de regulă, de 1 an.

Reformarea judiciară ca măsură de siguranță pentru minori se realizează prin încredințarea obligatorie a minorului într-o comunitate educațională, de până la zece minori, unii dintre care nu sunt supuși procedurilor penale; minorului îi pot fi impuse măsuri legate de studii, lucru sau alte activități utile reeducării sale. Măsura reformării judiciare este aplicabilă pentru: a) minorii cu vârstă de la 14 la 18 ani față de care judecătorul nu a stabilit imputabilitatea conform art.98 din Codul penal italian; b) minorii cu vârsta între 14 și 18 ani, pentru care judecătorul a stabilit imputabilitatea și au fost condamnați la o pedeapsă diminuată în sensul art. 98 alin. (1) partea II din Codul penal; c) minorii de 18 ani declarați delincvenți de obișnuință, profesioniști sau de tendință.

Durata minimă a măsurii de securitate a reformării judiciare, cu excepția cazului revocării anticipate, este de un an.

Conform prevederilor legislației **Federației Ruse** [10] subiect al infracțiunii poate fi numai persoana responsabilă (cu discernământ) care a atins vârsta prevăzută de Codul penal (art.19). Astfel, din art.20 Cod penal al Federației Ruse (în continuare – C.pen. al FR) se desprind două limite de vârstă: generală – 16 ani [alin.(1)], și specială – 14 ani [alin. (2)]. Concomitent, la alin.(2) art.20 C.pen. al FR sunt specificate *expressis verbis* categoriile de infracțiuni pentru care răspunderea penală poate surveni de la vârsta de 14 ani.

În context, apreciem a fi relevantă nota stabilită la alin.(3) art.20 C.pen. al FR conform căreia: „Nu este supus răspunderii penale minorul care a atins vârsta răspunderii penale prevăzută de lege, însă din cauza unei întâzieri în dezvoltarea psihică, care nu este asociată cu o tulburare mintală (boală psihică), în timpul comiterii infracțiunii el nu a putut realiza pe deplin natura reală și pericolul social al acțiunilor (inacțiunilor) sale sau nu le-a putut dirija”.

Trebuie de menționat că, în Codul penal al Federației Ruse, răspunderii penale a minorilor îi este consacrată un compartiment separat (Titlul V „Răspunderea penală a minorilor”, inclusiv Capitolul XIV din acesta) care vizează particularitățile răspunderii penale și ale pedepselor aplicate minorilor. Prezintă noutate în coraport cu legislațiile examinate anterior, definirea noțiunii de minor în Codul penal. Astfel, potrivit alin.(1) art.87 C.pen. al FR, minorul este persoana care la momentul săvârșirii infracțiunii a împlinit 14 ani, dar nu a împlinit vârsta de 18 ani. Totodată, la alin.(2) art.87 C.pen. al FR sunt precizate categoriile de măsuri care pot fi aplicate minorilor, și anume: măsuri de constrângere cu caracter educativ sau pedepse, iar, în cazul liberării de pedeapsă penală, minorii pot fi plasați într-o instituție specializată de învățământ de tip închis.

Luându-se în calcul condițiile de viață și de educare, nivelul de dezvoltare intelectuală, alte trăsături ale personalității, precum și influența exercitată de

cei vârstnici, minorului îi pot fi aplicate următoarele pedepse prevăzute la art.88 C.pen. al FR: a) amenda³; b) interdicția de a practica o anumită activitate; c) munca obligatorie⁴; d) munca corecțională⁵; e) limitarea libertății⁶; f) privarea de libertate pe o anumită perioadă (închisoarea).

Pe lângă pedepse, Codul penal al Federației Ruse prevede la art.90 și măsurile obligatorii cu caracter educativ, care se aplică în cazul în care minorul este liberat de răspundere penală. Astfel, în corespundere cu alin.(2) art.90 C.pen. al FR minorului i se pot aplica următoarele măsuri educative: a) avertismentul; b) transmiterea sub supravegherea părinților, a persoanelor ce îi înlocuiesc sau a unui organ de stat specializat; c) obligarea acestuia de a înlătura dauna cauzată; d) limitarea timpului liber și stabilirea unor cerințe speciale referitor la comportamentul minorului.

În conformitate cu art.91 C.pen. al FR: *avertismentul* constă în explicația dată minorului privind paguba adusă prin acțiunile sale și consecințele săvârșirii repetate a lor, prevăzute de codul penal; *transmiterea minorului sub supravegherea părinților sau a persoanelor ce îi înlocuiesc* constă în obligativitatea acestora de a ține sub control comportamentul minorilor; *obligarea minorului de a înlătura dauna cauzată* este aplicată având în vedere proprietatea acestuia și capacitatea de a lucra; *limitarea timpului liber a minorului* vizează interdicția de a vizita anumite localuri, posibilitatea de a merge în alte localități fără permisiunea organului de stat specializat.

Potrivit art.92 C.pen. al FR, minorul condamnat pentru infrațiuni mai puțin grave poate fi liberat de pedeapsă, dacă se va constata că scopul pedepsei poate fi atins prin internarea acestuia într-o instituție educativ-curativă pentru minori. Totodată, perioada internării într-o asemenea instituție nu poate depăși termenul pedepsei stabilit pentru infrațiunea săvârșită. Aflarea în instituția respectivă

---

³ Conform alin.(2) art.88 C.pen. al FR, amenda se aplică în cazul în care minorul condamnat are venituri sau bunuri personale asupra cărora se poate face o solicitarea de recuperare, cât și în absența acesteia. De asemenea, amenda, aplicată minorului condamnat, poate fi percepută, printr-o decizie judecătorească, de la părinții săi sau de la alți reprezentanți legali, cu acordul acestora.

⁴ Tipul muncii și obiectul unde va executa minorul această pedeapsă sunt determinate de organele guvernamentale locale de comun acord cu inspectoratele execuțional-penale. Legea limitează durata muncii obligatorii: la 2 ore pe zi pentru minorii cu vârsta sub 15 ani; la 3 ore pe zi de către persoanele cu vârsta cuprinsă între 15 și 16 ani. Această pedeapsă se execută în afara orelor de studii.

⁵ Pedepsa se aplică exclusiv minorilor care au împlinit vârsta de 15 ani.

⁶ Limitarea libertății constă în stabilirea următoarelor restricții de către instanța de judecată: să nu părăsească locul de reședință permanentă (ședere) la un anumită perioadă a zilei; să nu viziteze anumite locuri situate pe teritoriul municipal respectiv; să nu părăsească teritoriul municipalității respective; să nu viziteze sau să nu participe la evenimentele petrecute în masă și la alte evenimente; să nu schimbe locul de reședință sau ședere provizorie, locul de muncă și (sau) studii fără acordul un organ de stat specializat (alin.(1) art.53 C.pen. al FR)

poate fi încetată până la expirarea termenului prevăzut de aliniatul (2) al articolului respectiv, dacă va exista hotărârea organului de stat specializat, conform căreia minorul, pentru a se corija, nu mai are nevoie de o asemenea măsură. Prelungirea termenului de aflare într-o astfel de instituție după expirarea termenului stabilit este posibilă doar în cazul în care se cere finalizarea studiilor.

La art.92 C.pen. al FR este stabilită și aposibilitatea liberării condiționate înainte de termen persoanelor minore care au săvârșit infrațiuni și au fost condamnate la pedeapsa privativă de libertate sau la lucrări corecționale după ispășirea: 1. a cel puțin 1/3 din pedeapsa stabilită de instanță pentru o infrațiune ușoară sau mai puțin gravă; 2. a cel puțin 1/2 din pedeapsa stabilită de instanță pentru o infrațiune gravă; 3. a cel puțin 2/3 din pedeapsa stabilită de instanță pentru o infrațiune deosebit de gravă.

Copii cu vârsta sub 14 ani nu răspund pentru faptele prejudiciabile comise. *In concreto*, potrivit dispozițiilor art.1073 din Codul civil al Federației Ruse [11], în funcție de circumstanțe, pentru prejudiciile cauzate de către minorii sub vârsta de 14 ani, sunt responsabili: 1. reprezentanții legali (părinți, părinți adoptivi, tutori), dacă nu demonstrează că prejudiciul nu a fost cauzat din vina lor; 2. organizația pentru copii orfani și cei rămași fără îngrijirea părintească, în cazul în care minorul rămas fără îngrijirea părintească a fost plasat sub supravegherea acestei organizații și dacă aceasta nu va dovedi că prejudiciul a fost cauzat nu din vina acesteia; 3. organizația educațională, medicală sau de altă natură, precum și persoana obligată în temeiul unui acord (contract) să supravegheze minorul, cu excepția cazului în care dovedește că prejudiciul a apărut fără vina acesteia în exercitarea supravegherii.

În **România**, tratamentul juridic al minorilor care răspund penal este prevăzut în Titlul V al Părții generale a Codului penal (în continuare – C. pen. român) [12], intitulat „Minoritatea” (art. 113-134). Așa cum se desprinde din art.113 C. pen. român, legiuitorul a departajat vârsta minorității în trei perioade distincte: până la vârsta de 14 ani funcționează prezumția absolută de incapacitate penală, minorul fiind considerat ca total lipsit de discernământ; între 14 și 16 ani, în privința minorului funcționează o prezumție relativă de incapacitate penală; între 16 și 18 ani, situație în care minorul răspunde penal. În acest caz există o prezumție legală relativă de capacitate penală – se presupune, până la proba contrarie, că minorul avea discernământ la data comiterii faptei prevăzute de legea penală.

Potrivit art.114 alin. (1) C. pen. român, față de minorul care, la data săvârșirii infracțiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani se ia o măsură educativă neprivativă de libertate, iar conform alineatului (2) al aceluiași articol față de

minorul prevăzut în alin. (1) se poate lua o măsură educativă privativă de libertate în următoarele cazuri: dacă a mai săvârșit o infrațiune pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infrațiunii pentru care este judecat; atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infrațiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață.

În dispozițiile art. 115 C. pen. este reglementat cadrul juridic general al măsurilor educative care pot fi luate față de minorii infractori. Astfel, măsurile educative neprivative de libertate sunt: stagiul de formare civică; supravegherea; consemnarea la sfârșit de săptămână; asistarea zilnică, iar măsurile educative privative de libertate sunt: internarea într-un centru educativ; internarea într-un centru de detenție.

Potrivit legislației României, minorii sub 14 ani, care nu răspund penal, dar săvârșesc fapte prevăzute de legea penală, cad sub incidența dispozițiilor prevăzute de Legea nr.272/2004 care reglementează protecția și promovarea drepturilor copilului [13]. În art. 59 din legea numită se prevăd următoarele măsuri de protecție specială a copilului: plasamentul; plasamentul în regim de urgență; supravegherea specializată.

În același timp, potrivit art. 84 din Legea nr. 272/2004, pentru copilul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal, la propunerea direcției generale de asistență socială și protecția copilului în a cărei unitate administrativ-teritorială se află copilul, se va lua una dintre măsurile prevăzute la art. 59 lit. a) și c). Este vorba despre *plasament* și *supravegherea specializată*.

În dispunerea plasamentului ori supravegherii specializate, comisia pentru protecția copilului, atunci când există acordul părinților sau al altui reprezentant legal al copilului, ori, după caz, instanța judecătorească, atunci când acest acord lipsește, va ține seama de: condițiile care au favorizat săvârșirea faptei; gradul de pericol social al faptei; mediul în care a crescut și a trăit copilul; riscul săvârșirii din nou de către copil a unei fapte prevăzute de legea penală; orice alte elemente de natură a caracteriza situația copilului.

Părinții copilului care săvârșește fapte penale și nu răspunde penal au obligația de a participa la ședințele de consiliere efectuate de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului, în baza unui program personalizat de consiliere psihologică.

În alt context, ne vom concentra atenția pe prevederile legislației **Republicii Moldova** privind tratamentul minorilor aflați în conflict cu legea. *Ab initio*, menționăm că minorii care nu au împlinit vârsta de 14 ani nu răspund penal pentru faptele săvârșite. Aceasta deoarece, în conformitate cu art.21 Cod penal al Republicii Mol-

dova (în continuare – CP RM) [14], vârsta de la care orice persoană responsabilă răspunde pentru săvârșirea unei infracțiuni este cea de 16 ani, iar minorii care au depășit vârsta de 14 ani, dar nu au împlinit vârsta de 16 ani, sunt pasibili de răspundere penală numai pentru săvârșirea în stare de responsabilitate a infracțiunilor prevăzute de alin.(2) art.21 CP RM.

Concomitent, potrivit alin.(1) art.16 Cod Contravențional al Republicii Moldova (în continuare – Cod Contr.) [15], este pasibilă de răspundere contravențională persoana fizică cu capacitate de exercițiu care, în momentul săvârșirii contravenției, are împlinită vârsta de 18 ani. Persoana fizică cu vârsta între 16 și 18 ani este pasibilă de răspundere contravențională pentru săvârșirea faptelor specificate la alin.(2) art.16 Cod Contr.

Cadrul legal național privind măsurile de dejuridicizare este reflectat preponderent în Codul penal, însă reglementări relevante se regăsesc și în Codul de procedură penală al Republicii Moldova [16], Legea cu privire la mediere [17].

Printre reglementările relevante în domeniu sunt cele ce se referă la liberarea de răspundere penală a minorilor (art.54 CP RM, 59 CP RM⁷) și liberarea de pedeapsă penală a minorilor (art.90 și 93 CP RM). Așadar, pentru ca minorul să fie liberat de răspundere penală în temeiul art.54 CP RM este necesar să fie întrunite cumulativ următoarele condiții: să săvârșească fapta pentru prima oară⁸; infracțiunea comisă trebuie să fie ușoară sau mai puțin gravă; corectarea lui să fie posibilă fără a fi supus răspunderii penale. Bineînțeles, nu este exclusă nici liberarea minorilor de răspundere penală în condițiile prevăzute la art.56 CP RM (liberarea de răspundere penală în legătură cu renunțarea de bună voie la săvârșirea infracțiunii); art.55 CP RM (liberarea de răspundere penală cu tra-

---

⁷ Potrivit art.59 CP RM poate fi suspendată condiționat urmărirea penală, cu liberarea ulterioară de răspundere penală a minorului pus sub învinuire pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, care își recunoaște vinovăția și nu prezintă pericol social, dacă corectarea acestei persoane este posibilă fără aplicarea unei pedepse penale. În context, reținem prevederile de la alin.(2) art.510 CPP RM, potrivit cărora liberarea condiționată de răspundere penală, nu este posibilă pentru minorii: 1) care au antecedente penale; 2) care sunt dependenți de alcool sau droguri; 3) care au comis infracțiuni contra securității statului; 4) care nu au reparat paguba cauzată în urma infracțiunii.

⁸ Cu referire la prima condiție, în doctrină (Gramă M. ș.a. Drept Penal Partea Generală. Volumul I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2016, p.122) se arată că infracțiunea se consideră comisă pentru prima oară, în trei ipoteze: aceasta este comisă chiar pentru prima dată; persoana anterior a mai comis o infracțiune pentru care s-au stins antecedentele penale; s-a scurs termenul prescripției tragerii la răspundere penală. În mod diferit, în pct.23 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.39 din 22.11.2004 cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii (modificată prin Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.39 din 21.12.2015), se indică o singură ipoteză pentru aplicarea art.54 CP RM – *infracțiunea trebuie să fie săvârșită pentru prima oară, poziție pe care o susținem; or, legiuitorul nu a stabilit alte ipoteze suplimentare, ci numai ca fapta să fie comisă pentru prima oară. Mai mult, în cazul în care persoana anterior a mai comis o infracțiune pentru care s-au stins antecedentele penale ori s-a scurs termenul prescripției tragerii la răspundere penală recuperarea acestea fără aplicarea răspunderii penale nu este cu puțință.*

gerea la răspundere contravențională); art.57 CP RM (liberarea de răspundere penală în legătură cu căința activă); art.58 CP RM (liberarea de răspundere penală în legătură cu schimbarea situației).

În același timp, potrivit art.93 CP RM, minorii condamnați pentru săvârșirea unei infrațiuni ușoare, mai puțin grave sau grave sunt liberați de pedeapsă de către instanța de judecată dacă se constată că scopurile pedepsei pot fi atinse prin aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter educativ prevăzute la art.104 CP RM. Atragem atenția deopotrivă că minorii pot fi liberați de pedeapsă penală și în condițiile prevederilor de la alin.(2) art.89 CP RM.

Spectrul măsurilor de constrângere cu caracter educativ este concretizat la art.104 CP RM: a) avertismentul; b) încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat; c) obligarea minorului să repare daunele cauzate. La aplicarea acestei măsuri se ia în considerare starea materială a minorului; d) obligarea minorului de a urma un curs de reabilitare psihologică; e) obligarea minorului de a urma cursul de învățământ obligatoriu; f) obligarea minorului de a participa la un program probațional.

Semnalăm în context că, așa cum arată datele statistice, aplicarea măsurilor educative, de către organele procuraturii este în scădere. Bunăoară, potrivit datelor oferite de organele procuraturii, Secția justiție juvenile: în anul 2018 în baza art.483 CPP RM și în temeiul art.54 CP RM de către procurori au fost încetate 25 de cauze penale; în 2019 – 16 cauze penale; în 2020 – 9 cazuri penale. Aceleași date statistice arată că în aceste cazuri au fost aplicate următoarele măsuri de constrângere cu caracter educativ: încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, persoanelor care îi înlocuiesc sau organelor specializate de stat, avertisment, precum și obligarea minorului de a participa la un program probațional.

Trebuie de menționat că măsurile de dejuridicizare la care se referă instrumentele internaționale, nu exclud instituția medierii și cea a împăcării. În context, remarcăm că la art.109 CP RM este reglementată instituția împăcării: o înțelegere care exclude răspunderea copilului pentru o infrațiune ușoară, mai puțin gravă sau chiar gravă în unele condiții. Împăcarea este descrisă ca fiind „un act personal” și produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare.

În altă ordine de idei, precizăm că Legea cu privire la mediere prevede că în cazuri penale medierea poate fi solicitată de victimă, învinuit, procuror sau de instanța de judecată la orice etapă a procesului. Legea mai prevede că, în cazurile de mediere cu implicarea copiilor, urmează să fie prezent un pedagog sau un

psiholog. Prevederi importante în materie de mediere și împăcare se regăsesc și în Codul de procedură penală al Republicii Moldova⁹.

Din șirul de pedepse specificate la art. 62 CP RM pentru persoanele fizice, față de minori pot fi aplicate:

1. *Munca neremunerată în folosul comunității (art.67 Cod penal)* – ce constă în antrenarea condamnatului, în afara timpului serviciului de bază sau de studii, la muncă, determinată de autoritățile administrației publice locale. Durata timpului de prestare a muncii neremunerate în folosul comunității nu poate depăși 4 ore – în zilele în care condamnatul nu este ocupat la locul de muncă de bază, la serviciu sau la studii, și 2 ore – în zilele lucrătoare, după terminarea lucrului sau a studiilor, iar cu acordul condamnatului – 4 ore. Munca neremunerată în folosul comunității nu poate fi aplicată persoanelor care nu au atins vârsta de 16 ani. Muncă neremunerată în folosul comunității poate fi aplicată ca pedeapsă principală sau – în cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei – în calitate de obligație pentru perioada termenului de probă;

2. *Amenda* – în conformitate cu alin.(1) art.64 CP RM, este o sancțiune pecuniară ce se aplică de instanța de judecată în cazurile și în limitele prevăzute de Codul penal. Deci, amenda este o restrângere a drepturilor patrimoniale ale condamnatului, care se manifestă în reducerea patrimoniului său. Amenda, rămâne totuși de o aplicabilitate restrânsă, în virtutea posibilităților limitate ale persoanelor cu vârsta de până la 18 ani de a fi angajate în câmpul muncii, de a avea o situație materială satisfăcătoare, de a avea o altă sursă independentă de venit;

Închisoarea – unica pedeapsă privativă de libertate ce poate fi aplicată minorului. Închisoarea – constă în privarea de libertate a persoanei vinovate de săvârșirea unei infrațiuni prin izolarea impusă acesteia de mediul normal de viață și plasarea ei, în baza hotărârii instanței de judecată, pe un anumit termen într-un penitenciar (alin.(1) art.70 CP RM). La stabilirea pedepsei închisorii pentru persoana care, la data săvârșirii infrațiunii, nu a atins vârsta de 18 ani, termenul închisorii se stabilește din maximul pedepsei, prevăzute de legea penală pentru infrațiunea săvârșită, reduse la jumătate (alin.(3) art.70 CP RM). La stabilirea pedepsei definitive în caz de concurs de infrațiuni, pedeapsa închisorii nu poate depăși 12 ani și 6 luni pentru minori, iar în caz de cumul de sentințe – de 15 ani pentru minori¹⁰. Închisoarea rămâne și unica pedeapsă care

---

⁹ A se vedea, de exemplu, art.344¹ CPP.

¹⁰ Durata maximă de privare de libertate a minorilor este conformă cerințelor Rezoluției al XVII-le Congres al Asociației Internaționale de Drept penal, adoptată la Beijing în 2004, care recomandă statelor să nu prevadă minorilor sancțiuni (pedepse) privative de libertate ce depășesc coantumul de 15 ani. (a se vedea: Resolutions of the Congresses of the International Association of Penal Law (1926-2004). International Association of Penal Law (AIDP/IAPL). 2009, nr.1, p.193. Accesibil: <https://www.ehu.es/documents/1736829/2062034/Resolutions+of+the+congresses+of+the+international+association+of+penal+law.pdf>)

poate fi aplicată minorilor fără anumite restricții legale sau impedimente de ordin obiectiv legate de particularitățile de vârstă ale minorului, ceea ce tocmai explică frecvența cu care aceasta se aplică de către instanțele de judecată.

Infra, este prezentat tabloul ce reflectă frecvența aplicării diverselor categorii de pedepse față de minorii infractori de către instanțele de judecată, în ultimii 3 ani [18]:

	2018	2019	2020
Total condamnați	446	435	318
inclusiv:			
Închisoare	93	109	131
Amendă	41	31	21
Condamnare condiționată	162	183	140
Muncă neremunerată în folosul comunității	92	80	17
Alte pedepse	58	32	9

Persoanele care nu au atins vârsta de 18 ani execută pedeapsa cu închisoare în centrele de detenție pentru minori și tineri, ținându-se cont de personalitatea condamnatului, antecedentele penale și gradul prejudiciabil al infrațiunii săvârșite.

Este de remarcat că, în conformitate cu informația privind numărul deținuților, prezentată de către Administrația Națională a Penitenciarelor la momentul actual în Penitenciarul nr.10 – Goian (pentru minori) își execută pedeapsa cu închisoarea 33 de minori, și 1 minor în Penitenciarul nr.7 – Rusca (pentru femei).

Urmărind experiența statelor străine în materie, ne întrebăm, dacă nu ar fi oare oportună preluarea de către legiuitorul autohton a unui prototip de reglementare separată a răspunderii penale a minorilor? În context, considerăm oportună sistematizarea normelor ce vizează minoritatea într-un capitol separat al Codului penal al Republicii Moldova (după modelul României ori al Federației Ruse). Or, într-adevăr tratamentul juridico-penal al minorilor diferă în esență de cel al adulților. În plus, credem că legiuitorul trebuie să revizuiască și sistemul de sancțiuni aplicabile minorilor, astfel încât să fie posibilă înlocuirea modelului represiv de sancționare a minorilor cu un model mai liberal, ceea ce ar permite racordarea sistemului de răspundere penală a minorilor la standardele europene și internaționale în domeniu.

În ceea ce privește minorii care nu au împlinit vârsta răspunderii penale, menționăm că, până în anul 2018, legislația moldavă nu reglementa modalități de intervenție. Odată cu adoptarea Legii privind măsurile și serviciile destinate copiilor cu comportament deviant nr. 299 din 30.11.2018 în vigoare din

01.01.2020 [19], copiilor care au săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, dar nu sunt pasibili de răspundere penală le pot fi aplicate următoarele măsuri: *supravegherea specializată; plasamentul în serviciul de tutelă/curatelă sau de tip familial; plasamentul în serviciul de tip rezidențial; plasamentul în serviciul de tip rezidențial cu specializare înaltă* (alin.(1) art.5).

Totodată, copiilor care au săvârșit o faptă prevăzută de legea contravențională, dar nu sunt pasibili de răspundere contravențională, le pot fi stabilite una dintre următoarele măsuri: *măsura supravegherii specializate; măsura plasamentului în serviciul de tutelă/curatelă, de tip familial sau de tip rezidențial* – doar în cazul în care, după stabilirea măsurii supravegherii specializate, copilul săvârșește în continuare fapte prevăzute de legea contravențională.

Datele statistice [20] ne arată că numărul minorilor sub vârsta de 14 ani implicați (și cei cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani) în activități criminale este destul de îngrijorător:

Vârsta copiilor \ Pentru anul	2017	2018	2018	2020
15 ani	251	253	234	211
14 ani	153	143	159	166
13 ani	33	30	27	33
12 ani	22	26	21	18
11 ani	12	14	9	6
10 ani și mai mici	22	8	14	9

Dincolo de existența unui mecanism prin care este instituită răspunderea copiilor cu comportament deviant, se atestă inexistența instrumentelor de implementare a Legii nr.299/2018 – fiind necesară în acest sens adoptarea actelor normative de către Guvern. Golul existent alimentează dezbaterea socială privind determinarea celui mai oportun mecanism de a atrage la răspundere această categorie de minori; având în vedere ineficiența (inaplicabilitatea) sistemului actual de reglementare. Prin urmare, nu este surprinzător faptul că ideea de reducere a vârstei minime pentru răspunderea penală câștigă tot mai mulți adepți.

Deși este salutabil faptul că legislatorul național nu a rămas impasibil față de evoluția fenomenului delinvențial în rândul minorilor cu vârsta sub 14 ani și a încercat să ofere un instrument juridice pentru intervenție, semnalăm unele deficiențe și carențe care marchează conținutul actului normativ sus amintit. În context, atragem atenția asupra caracterului evaziv a unor norme prevăzute în

Legea nr.299/2018. Bunăoară, în viziunea noastră, legiuitorul ar fi trebuit să definească noțiunea de „copil cu comportament deviant”, chiar dacă la art.2 stabilește cercul subiecților cărora se aplică legea. Amintim, că copiii cu un comportament deviant, sub vârsta răspunderii penale, deși, de regulă, sunt copii aflați în situație de risc, nu cad neapărat sub incidența Legii privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți nr.140 din 14.06.2013. Legiuitorul a omis să facă o delimitare clară între legile menționate; or, la lit.b) și c) alin.(2) art.11 din Legea nr.140/2013 stabilește în calitate de plasament de urgență *inter alia* și: *serviciul de plasamentul de tip familial; serviciul de plasamentul de tip rezidențial*, măsuri prevăzute și la lit.b) și c) alin.(1) art.5 Legea nr.299/2018. Astfel, au dreptate autorii care menționează că, „potrivit specialiștilor mai multe prevederi ale actelor normative în domeniu se dublează și suprapun, în timp ce nu toate instituțiile au instrucțiuni metodice sau alte acte interne ce ar detalia prevederile legislative, ceea ce duce la situații de inconsecvență în acțiunile instituțiilor responsabile de protecția copilului”. Deopotrivă, „plasamentul în serviciul de tip rezidențial” și „plasamentul în serviciul de tip rezidențial cu specializare înaltă” ridică semne de întrebare din perspectiva garanțiilor pentru un tratament ce respectă drepturile și libertățile fundamentale [21].

Finalmente, în urma acestei analize, este necesar să consemnăm că statul trebuie să ofere instrucțiuni clare în vederea interpretării normelor stipulate în Legea nr.299/2018, precum și să asigure compatibilitatea prevederilor acesteia cu standardele internaționale în domeniu, inclusiv prin eliminarea eventualelor lacune, dar și a coliziunilor cu alte norme în domeniu.

În cele din urmă conchidem că, chiar și atunci când se constată că minorii au atins vârsta răspunderii penale, nu sunt supuși aceluiași tratament penal ca și adulții. Oricare ar fi sistemul, majoritatea statelor pledează pentru sancțiuni distincte – numite și măsuri (în anumite sisteme /acte normative). Sancționarea distinctă a minorilor *versus* adulți nu este întemeiată pe gravitatea faptelor comise de către aceștia, dar pe vârsta și situația personală a copilului. Prin urmare, în special, din dreptul intern al statelor, se desprinde pe lângă „pragul de vârstă al răspunderii penale” și un alt prag – „prag de sancționabilitate”, care se referă la vârsta de la care un minor poate suporta o măsură sau sancțiune specifică: adesea acest prag plasându-se sub vârsta răspunderii penale.

Referințe:

1. Beșliu Nicolae, Haraz Svetlana, Popovici Maria, Rotaru Vasile. Copiii în conflict cu legea-neglijanți sau uitați: studiu privind situația copiii-

- lor în conflict cu legea aflați sub vârsta răspunderii penale. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: http://www.justice.gov.md/public/files/file/studii_minori/Studiu_cu_privire_la_copii_aflati_sub_varsta_raspunderii_penale-_N_Besliu_Sv_Haraz-2011.12.08.2014.pdf
2. Convenția Națiunilor Unite asupra drepturilor copilului. Comentariu General nr. 10 (2007) „Drepturile copilului în sistemul justiției juvenile”. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.10_fr.pdf
  3. Codul penal al Franței. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006149818/#LEGISCTA000006149818
  4. Ordonanța privind minorii delincvenți nr. 45-174 din 02.05.1945. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000517521/>
  5. Codul penal al Spaniei. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444>
  6. Legea organică nr.5/2000 din 12 ianuarie 2000 care reglementează răspunderea penală a minorilor. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-641&p=20121228&tn=1>
  7. Legea organică nr.1/1996 din 15 ianuarie privind protecția juridică a minorilor. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1996-1069>
  8. Codul penal al Italiei. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <https://www.altalex.com/documents/codici-altalex/2014/10/30/codice-penale>
  9. Codul de procedură penală pentru minori al Italiei. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <https://www.altalex.com/documents/news/2014/06/18/codice-processo-penale-minorile-d-p-r-448-1988>
  10. Codul penal al Federației Ruse. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody&nd=102041891>
  11. Codul civil al Federației Ruse. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102039276>
  12. Codul penal al României. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/109855>
  13. Legea nr.272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/156097>

14. Codul penal al Republicii Moldova nr.985/2002. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.72-74, 2009.
15. Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 78-84, 2017.
16. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122/2003. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 248-251, 2013.
17. Legea cu privire la mediere nr. 137/2015. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 224-233, 2015.
18. Nivelul infracționalității în Republica Moldova în anul 2020. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6929>
19. Legea privind măsurile și serviciile destinate copiilor cu comportament deviant nr. 299/2018 în vigoare din 01.01.2020. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.1-5, 2019.
20. Notă informativă cu privire la starea delincvenței juvenile și activitatea pe domeniul siguranță copii pe parcursul a 12 luni ale anului 2018. Notă informativă cu privire la starea delincvenței juvenile și activitatea pe domeniul siguranță copii pe parcursul a 12 luni ale anului 2020. [Accesat: 21.04.2021] Disponibil: <https://politia.md/>
21. Zaharia Victor, Pnico Ceslav. Mecanismul inter-instituțional de lucru cu copiii în conflict cu legea și copiii sub vârsta răspunderii penale. Noi abordări la nivel local în regiunile Bălți, Orhei, Ungheni, Căușeni și Leova. Studiu elaborat în cadrul proiectului „Protejarea copiilor cu risc și în conflict cu legea prin măsuri de prevenire și de elaborare a politicilor” implementat de Institutul de Reforme Penale (IRP), cu suportul Fondului Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF) în Republica Moldova. Chișinău: IRP, 2020.

